

УДК 352.075

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-6\(48\)-645-659](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-6(48)-645-659)

Кульчій Інна Олексіївна кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління, адміністрування та права, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», просп. Першотравневий, 24, м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0002-0063-6493>

Таран Дмитро Павлович кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», просп. Першотравневий, 24, м. Полтава, <https://orcid.org/0009-0003-3489-0734>

Бойко Валентина Вячеславівна кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», просп. Першотравневий, 24, м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0002-9320-0671>

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ДОСЯГНЕННЯ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Реформа децентралізації влади передбачає формування дієздатного інституту місцевого самоврядування, основною метою якого є покращення надання адміністративних послуг для мешканців громад і підвищення їхнього рівня життя. Досягнення, проблеми та перспективи реформи є актуальною темою для досліджень, особливо в умовах війни, що руйнує життя людей та гальмує будь-які процеси реформування.

Метою роботи є виявлення ключових поточних досягнень, існуючих проблем та майбутніх перспектив децентралізації влади в Україні. В дослідженні використано методи статистичного аналізу, формально-юридичного аналізу та описовий метод.

В результаті дослідження було узагальнено досягнення реформи децентралізації, зокрема, завершення реформи адміністративно-територіального поділу, наявність успішних практик децентралізації із покращенням рівня надання послуг, зростання кількості ЦНАП, а також зміна змісту принципу підзвітності, який наразі передбачає інформування та залучення громадян до процесу прийняття рішень.

Поряд із досягненнями було зауважено ряд проблем, до яких варто віднести нерівномірність упровадження реформи, брак ресурсів, досвіду і

кваліфікованих кадрів, корупцію, конфлікти між різними рівнями влади, недосконалість законодавчого забезпечення, різницю у рівні участі громадянськості, війну, внутрішнє переміщення людей та безпекову ситуація загалом, а також деякі проблеми щодо функціонування ЦНАП.

У процесі вивчення перспектив децентралізації влади було зауважено, що реформа не зупиняється навіть в умовах війни, хоча окремі плани через воєнний стан не було реалізовано. Одним з перспективних напрямів розвитку реформи є удосконалення механізмів міжмуніципального співробітництва, а також майбутній вплив децентралізації на перехід до екологічно збалансованого розвитку та посилення національної ідентичності. У підсумку відзначено, що реформа не може бути остаточно завершеною, адже потребує постійної підтримки та законодавчого забезпечення.

Ключові слова: децентралізація влади, територіальні громади, адміністративні послуги, рівень життя, залучення громадянськості, міжмуніципальне співробітництво

Kulchii Inna Oleksiivna Candidate of Public Administration, Associate Professor, Head of the Department of Public Management, Administration and Law, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, 24 Pershotravneva Ave., Poltava, <https://orcid.org/0000-0002-0063-6493>

Taran Dmytro Pavlovych PhD in Law, Associate Professor at the Department of Public Administration and Law, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, 24 Pershotravneva Ave., Poltava, <https://orcid.org/0009-0003-3489-0734>

Boiko Valentyna Vyacheslavivna PhD in Law, Associate Professor at the Department of Public Administration and Law, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, 24 Pershotravneva Ave., Poltava, <https://orcid.org/0000-0002-9320-0671>

DECENTRALIZATION OF POWER IN UKRAINE: ACHIEVEMENTS, PROBLEMS AND PROSPECTS

Abstract. The decentralization reform provides for the formation of an efficient local self-government institution, the main purpose of which is to improve the provision of administrative services for community residents and raise their standard of living. Achievements, problems and prospects of reform are a relevant topic for research, especially in the conditions of war, which destroys people's lives and slows down any reform processes.

The purpose of the work is to identify key current achievements, existing problems and future prospects of decentralization of power in Ukraine. The research used the methods of statistical analysis, formal legal analysis and descriptive method.

As a result of the study, the achievements of the decentralization reform were summarized, in particular, the completion of the reform of administrative-territorial division, the presence of successful practices of decentralization with an improvement in the level of service provision, an increase in the number of national health centers, as well as a change in the content of the principle of accountability, which currently involves informing and involving citizens in the decision-making process.

Along with the achievements, a number of problems were noted, including the unevenness in the implementation of the reform, the lack of resources, experience and qualified personnel, corruption, conflicts between different levels of government, the imperfection of legislative support, the difference in the level of public participation, war, internal displacement of people and security the situation in general, as well as some problems regarding the functioning of the National Health Service.

In the process of studying the prospects of decentralization, it was noted that the reform does not stop even in the conditions of war, although certain plans were not implemented due to the state of war. One of the promising directions of the development of the reform is the improvement of mechanisms of intermunicipal cooperation, as well as the future impact of decentralization on the transition to ecologically balanced development and strengthening of national identity. In the end, it was noted that the reform cannot be completely completed, because it needs constant support and legislative support.

Keywords: decentralization of power, territorial communities, administrative services, standard of living, public involvement, inter-municipal cooperation

Постановка проблеми. Реформу децентралізації влади визначають як одну з найбільш успішних реформ України. Її було розпочато у 2014 році зі схваленням Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. До якісних результатів реформи відносять утворення об'єднаних територіальних громад, оптимізацію функцій органів управління, передання органам місцевого самоуправління фінансових ресурсів та повноважень [1].

Водночас, упровадження реформи не було позбавлене проблем, які потребують вирішення. Це завдання суттєво ускладнюється через війну в

Україні, та навіть в умовах військового стану реалізація реформи, хоча й була пригальмована, не зупинилася. Тому важливо дослідити існуючі досягнення та проблеми децентралізації поряд із майбутніми перспективами, що дозволять продовжити роботу із покращення надання адміністративних послуг та рівня життя мешканців громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перспективи та можливості децентралізації роблять цю тему актуальною для наукових досліджень. А. Цабека зауважує, що до основних наслідків реформи належать зменшення корупції, підвищення рівня довіри населення до влади, покращення якості надання адміністративних послуг та зростання ефективності управлінських рішень [2].

Б. Федірко, відзначаючи наявність певних труднощів у процесі децентралізації, загалом, погоджується із зазначеними перевагами та додає до них підвищення залученості громадян [3].

П. Трачук та В. Тимчак фокусуються на дослідженні історії децентралізації влади на практиці європейських держав і виявленні основних проблемних аспектів у закордонній та вітчизняній практиці. Особливу увагу дослідники приділили проблемам, пов'язаним із супротивом мешканців громад децентралізації, та виявленню основних причин таких проблем. Також у дослідженні вказано на географічну нерівномірність темпів об'єднання територіальних громад [4].

І. Томашук акцентує увагу на фінансовій децентралізації, яка визначена дослідником базовою умовою незалежності органів місцевого самоврядування. В роботі підсумовано, що територіальні громади здатні корегувати процес накопичення коштів із застосуванням коротко- та довгострокового планування [5].

Є. Мінакова вивчала принципи місцевого самоврядування, зокрема принципи підзвітності, підконтрольності, гласності і відповідальності. Це пояснюється необхідністю покращення системи стримувань і противаг, що особливо актуально в умовах децентралізації [6].

Метою статті є виявлення ключових поточних досягнень, існуючих проблем та майбутніх перспектив децентралізації влади в Україні.

Виклад основного матеріалу. Реформа децентралізації дозволила сформувати дієздатний інститут місцевого самоврядування – владну структуру, що є найближчою для громадянина. Зміни передбачали об'єднання територіальних громад на добровільних засадах, що дозволило новоутвореним органам місцевого самоврядування мати повноваження та ресурси, які перед реформою мали лише міста обласного значення [7].

Необхідність децентралізації можна пояснити через недоліки, що зумовила тотальна централізація влади, зокрема:

- висока залежність територій від центральної влади;
- невисока інвестиційна привабливість;
- недостатньо розвинена інфраструктура, брак фінансових ресурсів і кадрів;
- погіршення стану сільської місцевості;
- погіршення демографічної ситуації;
- невідповідний рівень надання публічних послуг;
- недовіра до влади та корупція;
- неефективне управління тощо.

Окрім того, затягування з проведенням децентралізації могло стати однією з причин посилення сепаратистських рухів на сході України. Станом на 2014 рік лише шість регіонів відрізнялися самодостатністю. Відповідно, існувала суттєва диспропорція у наданні послуг і якості життя населення [7].

Головною метою децентралізації можна визначити передачу повноважень від органів державної влади до органів місцевого самоврядування, які наразі виконують як самоврядні, так і делеговані повноваження [2].

Говорячи про **досягнення** децентралізації, варто відзначити, що насьогодні реформу адміністративно-територіального поділу було завершено. Сформованим об'єднаним територіальним громадам (ОТГ) було передано комунальну власність та землю в розпорядження [8].

Ефективність реформи підтверджує наявність успішних практик децентралізації. З'явилися сільські громади, покращення рівня надання послуг в яких свідчить про суттєві переваги від реалізації реформи. Особливо виразно ефективність децентралізації проявилася після повномасштабного вторгнення в Україну, коли велика кількість внутрішніх переселенців мігрували на безпечні території. Значна частка з них переїхали у сільську місцевість, і підвищення ефективності місцевого врядування дозволила забезпечити більш комфортні умови проживання для цих людей. Варто відзначити, що більшість успішних практик децентралізації спостерігається у південних та західних регіонах України [9]. Це підтверджують і значення одного з важливих показників децентралізації – чисельність центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) (рис. 1).

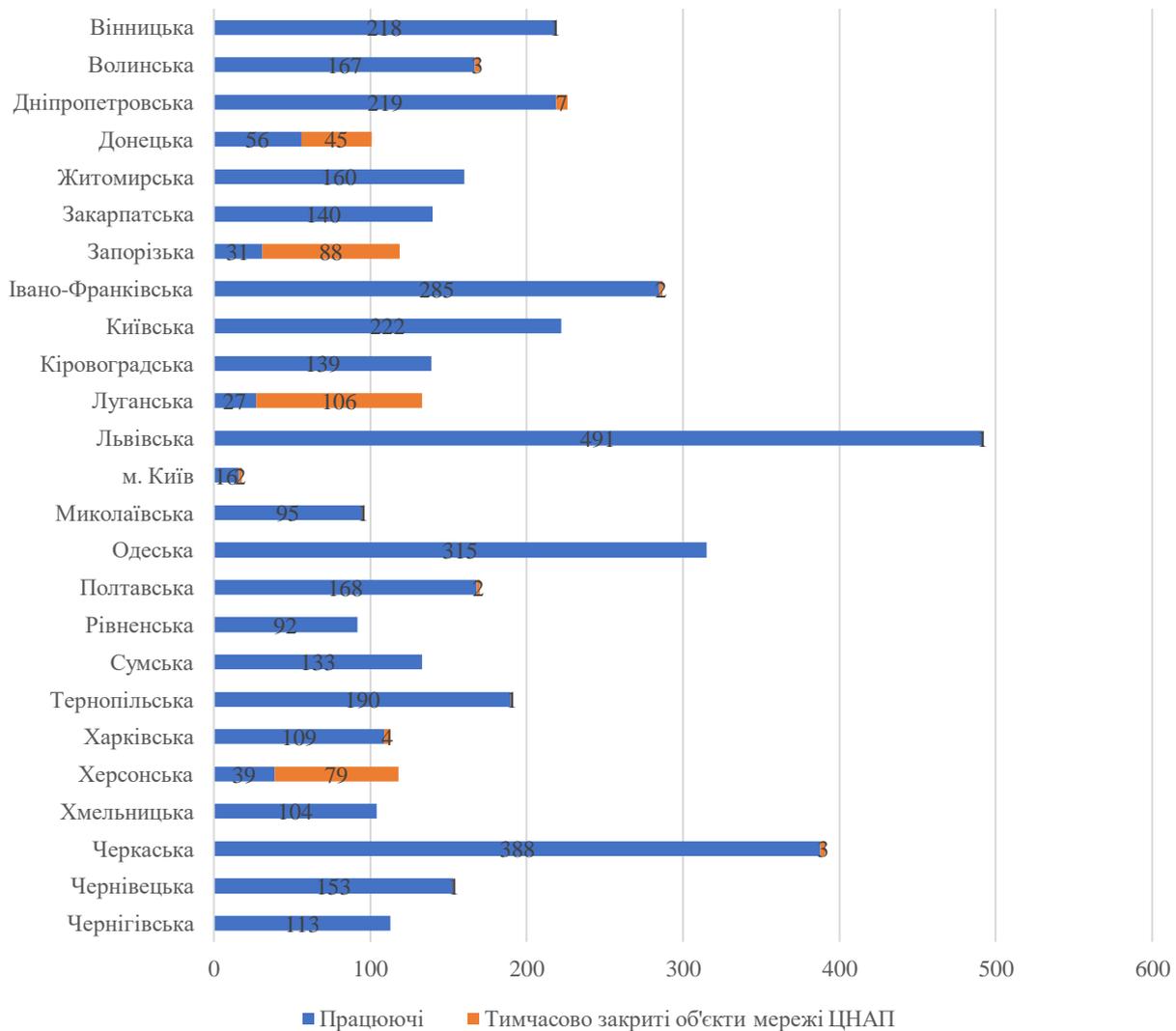

Рис. 1. Кількість ЦНАП в територіальних громадах станом на 1 січня 2024 р.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [7].

Одним з важливих наслідків децентралізації, що наочно демонструє наближення влади до народу та забезпечення принципів демократії, є зміна змісту принципу підзвітності органів місцевого самоврядування. Насьогодні цей принцип передбачає не лише обов'язок звітувати про свою діяльність, а й необхідність інформування та залучення громадськості. Виконання принципу підзвітності у його сучасному розумінні передбачає реалізацію таких завдань, як доведення до відома громадськості інформації про діяльність органів місцевого самоврядування, залучення громадян до процесу прийняття рішень, забезпечення громадського контролю та довіри громадян до влади, підвищення

прозорості, дотримання верховенства права, попередження конфліктів. Законом визначені мінімальні вимоги до реалізації принципу підзвітності, пов'язані із періодичним поданням звітів. Однак органи місцевого самоврядування мають вельми широкі дискреційні повноваження, що дозволяє їм формувати ефективні комунікаційні стратегії на власний розсуд [10].

Проте процес впровадження децентралізації не був позбавлений певних *проблем*. Серед найбільш актуальних проблем, з якими зіткнувся процес упровадження реформи децентралізації, варто зауважити:

- *нерівномірність у впровадженні* – як було відзначено вище, окремі регіони, особливо, західні та південні, відрізняються більшою кількістю успішних практик децентралізації, ніж, наприклад, східні. Затримки в передачі ресурсів і повноважень зумовили перешкоди для реалізації реформи та нижчу ефективність усього процесу децентралізації у таких регіонах. Причиною такого стану справ є, передусім, відмінності в позиції політиків на різних рівнях управління (центральний, регіональний, субрегіональний, локальний). Тому всі регіони України можна розділити за типами ставлення керівництва до реформи: підтримка, пасивний або активний опір;
- *брак ресурсів, досвіду та кваліфікованих кадрів* – для успішного керування нещодавно отриманими ресурсами та належного виконання повноважень окремим органам місцевого самоврядування не вистачало досвіду, а брак фінансування та/або неефективне використання фінансових ресурсів лише посилювали цю проблему;
- *корупція* – розширення повноважень місцевої влади та обмеженість нагляду зумовили певні «лазівки» для зловживання владою на місцевому рівні;
- *конфлікти між різними рівнями влади через юридичні неточності стосовно розподілу повноважень та ресурсів*;
- *недосконалість законодавчого забезпечення* – чинне законодавство щодо децентралізації відзначається значним прогресом, проте не всі неточності та пробіли в ньому були усунені на сьогоднішній день;
- *різниця в рівні участі громадськості* – відомі випадки виключення місцевих громад з процесів прийняття рішень, що знизило довіру та легітимність органів місцевого самоврядування;
- *війна, внутрішнє переміщення людей та безпекова ситуація загалом особливо суттєво вплинули та ускладнили процес децентралізації* [3; 11];
- *проблеми ЦНАП* – зокрема, брак компенсційності адміністративних послуг та нечітке законодавче регулювання питань стосовно адміністративного збору [7].

Орім того, одним зі значних викликів на шляху до децентралізації виявився опір соціуму. Недовіра до змін була властива як мешканцям деяких громад, так і окремим посадовцям. Причинами цього була, по-перше, недовіра до самої реформи, по-друге, неготовність брати на себе відповідальність [9]. М. Горбатюк визначає такі фактори супротиву місцевого населення децентралізації:

- *економічний* – побоювання щодо зниження фінансових можливостей внаслідок реалізації реформи;
- *соціокультурний* (мовні, релігійні та інші відмінності між мешканцями різних громад);
- *психологічний* (страх змін, страх зникнення сіл і містечок, недовіра до влади тощо);
- *географічний* (через складніший доступ до центрів надання адміністративних послуг);
- *екологічний* (у випадках, коли місцеві мешканці побоюються перенесення шкідливих виробництв на власну територію) [11].

С. Мартищенко узагальнює проблеми, пов'язані з процесом децентралізації, наводячи основні їх групи, зокрема:

- *політико-правові* (невідповідність темпів здійснення реформи очікуваним результатам, прийняття неефективних політичних рішень на місцях, відсутність конституційної основи тощо);
- *організаційні* (зниження доступності окремих послуг в деяких регіонах, брак висококваліфікованих кадрів);
- *фінансові та бюджетні* (відсутність відповідальності за невідповідне розпорядження коштами; різні фінансові можливості й інвестиційна привабливість територій);
- *адміністративно-контрольні* (проблеми зловживань владою, невідповідного контролю за правомірністю рішень тощо).

Окремо дослідником зауважено пріоритетність проблем, пов'язаних із запровадженням правового режиму воєнного стану. Ці проблеми стосуються нестачі коштів та виконання покладених на органи місцевого самоврядування завдань, зокрема, щодо відновлення територій та надання послуг внутрішньо переміщеним особам тощо [12].

Говорячи про фінансові аспекти, варто також зауважити значне зниження частки місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету (рис. 2). Станом на 2023 рік, цей показник впав до рівня 2011 року. При цьому серед завдань Бюджетної декларації на 2022–2024 роки було відзначено, що даний індикатор не має бути нижчим за 20% [7].

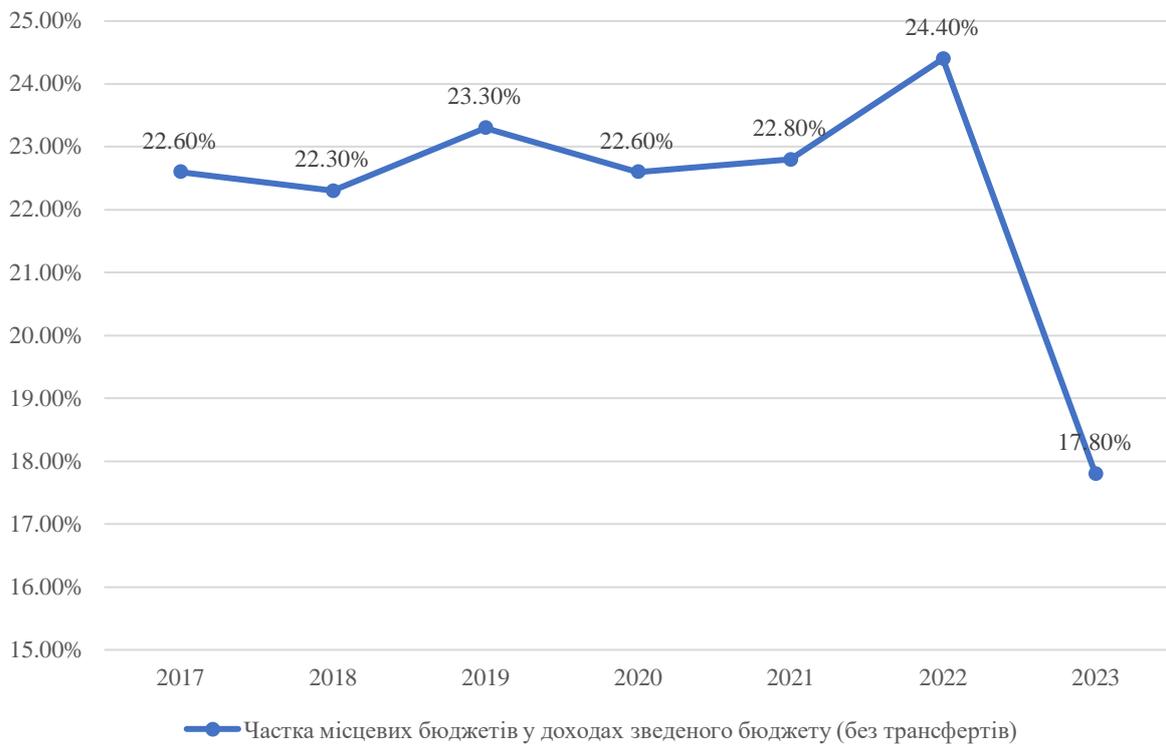

Рис. 2. Частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету (без трансфертів)

Джерело: побудовано авторами на основі даних [7].

Якщо враховувати помісячну динаміку, можна зауважити, що суттєве зниження відбулося після початку війни, проте вже в травні 2022 року показник відновився та перевищив значення попереднього періоду. Значне падіння у 2023 році пов'язане, передусім, із вилученням військового податку на доходи фізичних осіб [7].

Залежно від контексту і характеру зазначених проблем, Ю. Орловська та Р. Кірюхін визначають дві групи ризиків: системні та ситуативні. До системних вчені відносять зловживання владою, корупцію, фінансово-економічну поляризацію територій, дублювання повноважень тощо. Ситуативні ризики – це кадрові, соціальні та інші ризики, що залежать від ситуації у кожній громаді. Дослідниками зауважено, що ситуативні ризики є легшими для передбачення і мінімізації наслідків, у той час як системні ризики потребують комплексного підходу [8].

На сьогоднішній день навіть в умовах війни реформа децентралізації влади не зупиняється, хоча і не реалізується в повному обсязі. Органи місцевого самоврядування отримали гіркий проте цінний досвід дій у

кризових умовах. Цей досвід пов'язаний з евакуацією людей, релокацією підприємств, відновленням інфраструктури, підтримкою житлово-комунальної та освітньої сфери. Серед **планів**, не виконаних через війну, є, зокрема, утворення префектур на заміну державних адміністрацій, проте і це завдання стоїть на порядку денному [1]. Загалом, у перспективі ще до початку війни планувалося формування об'єднаних територіальних громад, які б разом покривали понад 90% території України [13].

Серед перспективних напрямів децентралізації варто відзначити розвиток механізмів міжмуніципального співробітництва. Це дозволить розширити фінансові, інституційні й кадрові можливості територіальних громад, що сприятиме розбудові кращих умов життя, підвищенню довіри до влади та розвитку територій загалом. Більш конкретно, співробітництво може стати в нагоді під час вирішення ряду наступних завдань:

- об'єднання ресурсів громад (фінансових, людських тощо) для спільного вирішення важливих завдань;
- розширення спектру і підвищення якості послуг, що надаються населенню;
- підвищення конкурентоздатності, у тому числі з метою залучення фінансових ресурсів від державно-приватного партнерства і міжнародних грантів;
- підвищення інвестиційної привабливості;
- створення нових робочих місць і залучення висококваліфікованих кадрів;
- підвищення ефективності логістики, інфраструктури, управління витратами тощо [14].

Слід зауважити, що громади лише трьох областей активно застосовують інструмент співробітництва (рис. 3). До них належать Полтавська, Рівненська та Дніпропетровська області [7].

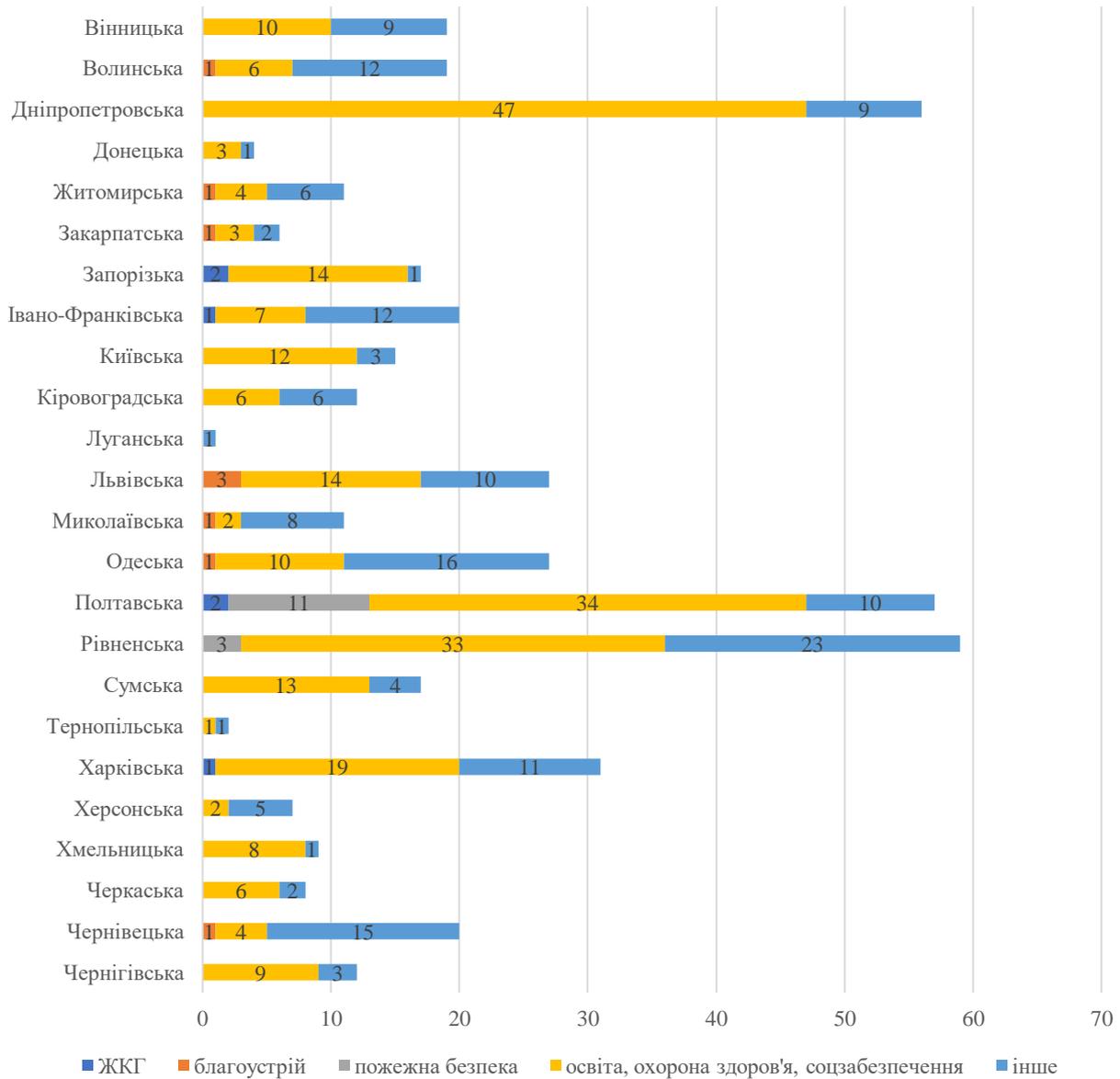

Рис. 3. Проекти співробітництва територіальних громад (станом на 1 квітня 2024 р.)

Джерело: побудовано авторами на основі даних [7].

Важливе місце у розвитку територіальних громад може відігравати міжнародне партнерство. Активність територій щодо розбудови міжнародних зв'язків також не однакова (рис. 4), і найбільше міжнародних партнерів мають Закарпатська, Львівська, Одеська та Дніпропетровська області.

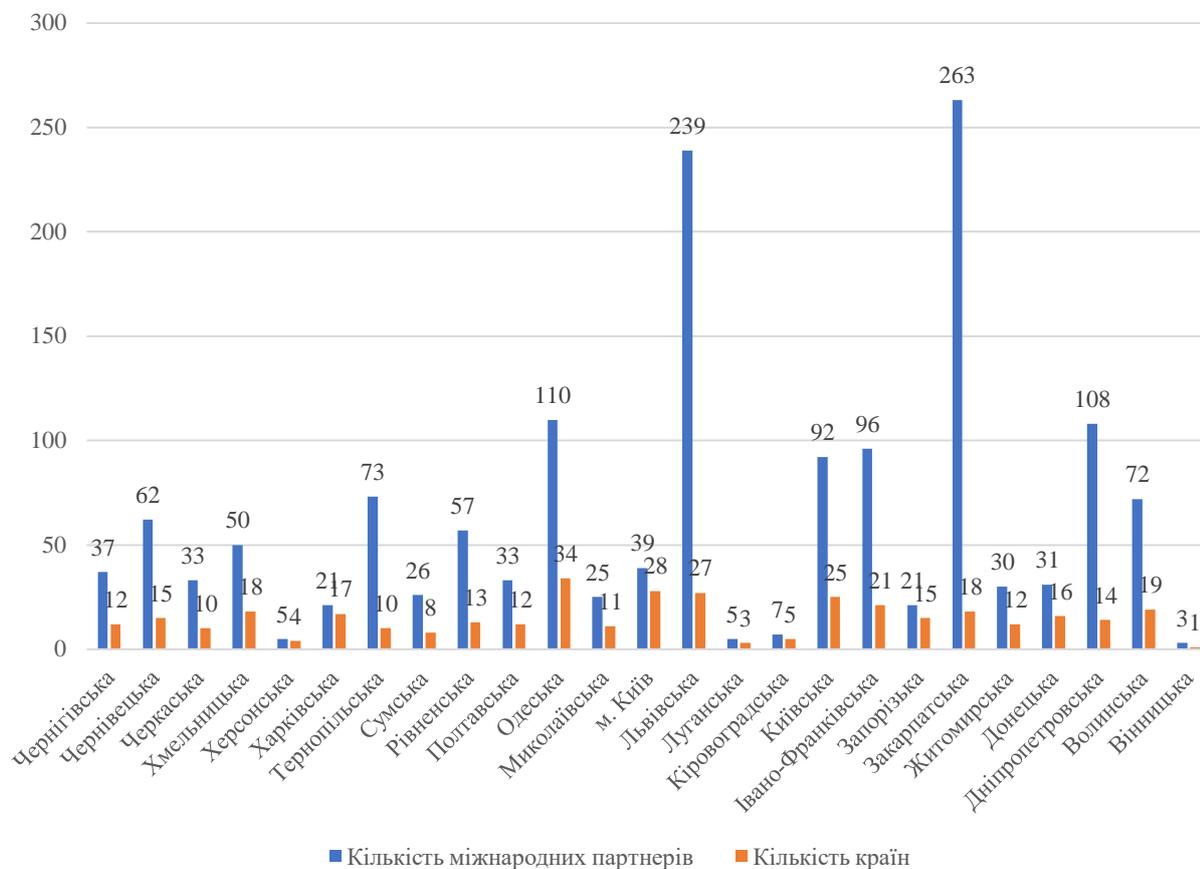

Рис. 4. Міжнародне партнерство територіальних громад
Джерело: побудовано авторами на основі даних [7].

Загалом, станом на 2023 рік територіальні громади України підписали 1457 договорів про побратимство із закордонними муніципалітетами. В умовах євроінтеграції цей показник є недостатнім, тому в перспективі необхідно посилити роботу над розбудовою міжнародних взаємин та співробітництва [7].

Окрім цілей, пов'язаних із покращенням надання послуг і рівня життя місцевих мешканців, у перспективі децентралізація може вплинути на більш глибокі процеси, пов'язані зі зміною свідомості українців. Як проєвропейська реформа, реформа децентралізації може сприяти зміні ставлення людей до навколишнього середовища та переходу до екологічно збалансованого розвитку [13]. Окрім того, успішна реформа здатна сприяти трансформації регіональної ідентичності таким чином, що вона буде не протистояти, а підсилювати національну ідентичність українців. Демократичний підтекст децентралізації посилить згуртованість людей, а також стимулюватиме розвиток активності й ініціативи [9].

Подальші кроки стосовно децентралізації мають враховувати той факт, що реалізація реформи не може бути остаточно завершеною. Досвід Великобританії та Франції демонструє, що подібні реформи потребують постійної підтримки з боку законодавців [3]. Таким чином, новоствореній системі необхідний постійний моніторинг і оптимізація, що, зрештою, наблизить місцевих мешканців до територіальних громад та посилить їхню конкурентоспроможність і ефективність.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує важливі досягнення децентралізації, які не лише сприяють покращенню якості надання адміністративних послуг та рівня життя громадян, а і допомагають укріпленню демократії. Серед основних проблем реформи залишаються географічна нерівномірність впровадження, брак досвіду та ресурсів, корупція, конфлікти між різними рівнями влади, супротив місцевих жителів тощо. Особливо суттєвою перешкодою для реалізації реформи виявилася війна, проте територіальні громади продемонстрували стійкість, набуваючи досвід евакуації людей, відбудови інфраструктури тощо. Війна загальмувала, але не зупинила реформу, тому в перспективі її реалізації є покриття об'єднаними територіальними громадами понад 90% території України, покращення механізмів міжмуніципального співробітництва, розбудова міжнародного співробітництва із закордонними муніципалітетами, реалізація ініціатив, що сприяли би переходу до екологічно збалансованого розвитку та посиленню національної ідентичності. Подальші дослідження варто спрямувати на розробку ініціатив із вирішення існуючих проблем децентралізації з урахуванням причин виникнення супротиву і конфліктів.

Література:

1. Горло Н. В. Реалізація реформи децентралізації влади в Україні в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 33. С. 171–175. URL: <https://doi.org/10.32782/apfs.v040.2023.29> (дата звернення: 15.06.2024).
2. Цабєка А. В. Делегування повноважень у механізмі децентралізації органів виконавчої влади в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 2. С. 106–111. URL: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2020.2.18> (дата звернення: 15.06.2024).
3. Федірко Б. Децентралізація публічної влади в Україні: досвід європейських держав. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2023. Т. 2, № 16. С. 286–300. URL: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-02-286-300> (дата звернення: 15.06.2024).
4. Трачук П. А., Тимчак, В. В. Реалізація принципу децентралізації влади в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Т. 75, № 1. С. 293–298. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.1.48> (дата звернення: 15.06.2024).
5. Томашук І. В. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації влади в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2021. Т. 32 (71), № 4. С. 88–101. URL: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/71-4-15> (дата звернення: 15.06.2024).
6. Мінакова Є. В. Підзвітність та підконтрольність органів місцевого самоврядування в умовах реформи децентралізації влади. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 33-37. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.5> (дата звернення: 15.06.2024).

7. Децентралізація. 2024. URL: <https://decentralization.ua/news/17747> (дата звернення: 15.06.2024).
8. Орловська Ю. В., Кірюхін, Р. О. Децентралізація влади в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Економічний простір*. 2021. № 172. С. 87–92. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/172-15> (дата звернення: 15.06.2024).
9. Куц Б. Децентралізація публічної влади в Україні як чинник демократичного розвитку сільських територій. *Аспекти публічного управління*. 2023. Т. 11, № 2. С. 40–46. URL: <https://doi.org/10.15421/152317> (дата звернення: 15.06.2024).
10. Голик Ю. Ю. Підзвітність органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: теоретико-правові аспекти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 17–22. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.2> (дата звернення: 15.06.2024).
11. Горбатюк М. Реформа децентралізації в Україні: проблеми здійснення в умовах суспільної кризи. *Політичні дослідження/Political Studies: Український науковий журнал*. 2021. № 1. С. 22–40. URL: <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2021-1-2> (дата звернення: 15.06.2024).
12. Мартищенко С. Л. Проблемні питання здійснення адміністративно-територіальної реформи децентралізації влади в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 1. С. 64–69. URL: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.1.2023.13> (дата звернення: 15.06.2024).
13. Палапа Н. В., Нагорнюк, О. М. Децентралізація влади в Україні: посилення демократії та забезпечення народовладдя на основі збалансованого природо- і ресурсокористування. *Збалансоване природокористування*. 2022. № 1. С. 21–28. URL: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.1.2022.255221> (дата звернення: 15.06.2024).
14. Гончарук Н. Співробітництво територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2023. Т. 11, № 2. С. 24–30. URL: <https://doi.org/10.15421/152315> (дата звернення: 15.06.2024).

References:

1. Horlo, N. V. (2023). Realizatsiia reformy detsentralizatsii vlady v Ukraini v umovakh voiennoho stanu [Implementation of the reform of power decentralization in Ukraine under martial law]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii – Actual problems of philosophy and sociology*, (33), 171–175. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/apfs.v040.2023.29> [in Ukrainian].
2. Tsabeka, A. V. (2020). Delehuvannia povnovazhen u mekhanizmi detsentralizatsii orhaniv vykonavchoi vlady v Ukraini [Delegation of powers in the mechanism of decentralization of executive authorities in Ukraine]. *Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo – State and regions. Series: Law*, (2), 106–111. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2020.2.18> [in Ukrainian].
3. Fedirko, B. (2023). Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini: dosvid yevropeiskykh derzhav [Decentralization of public power in Ukraine: the experience of European states]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii – International Relations, Public Communications and Regional Studies*, 2(16), 286–300. Retrieved from <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-02-286-300> [in Ukrainian].
4. Trachuk, P. A., & Tymchak, V. V. (2023). Realizatsiia pryntsypu detsentralizatsii vlady v Ukraini [Implementation of the principle of decentralization of power in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 75(1), 293–298. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.1.48> [in Ukrainian].
5. Tomashuk, I. V. (2021). Rozvytok silskykh terytorii v umovakh detsentralizatsii vlady v Ukraini [Development of rural areas in conditions of decentralization of power in Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho – Scientific notes of V. I. Vernadsky TNU*, 32(4), 88–101. Retrieved from <https://doi.org/10.32838/2523-4803/71-4-15> [in Ukrainian].

6. Minakova, Ye. V. (2023). Pidzvitnist ta pidkontrolnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v umovakh reformy detsentralizatsii vlady [Accountability and control of local self-government bodies in the conditions of the reform of power decentralization]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative jurisprudence*, (2), 33–37. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.5> [in Ukrainian].
7. Decentralization. (2024). Retrieved from <https://decentralization.ua/news/17747>
8. Orlovska, Yu. V., & Kiriukhin, R. O. (2021). Detsentralizatsiia vlady v Ukraini: problemy ta perspektyvy rozvytku [Decentralization of power in Ukraine: problems and development prospects]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, (172), 87–92. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2224-6282/172-15> [in Ukrainian].
9. Kuts, B. (2023). Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini yak chynnyk demokratychnoho rozvytku silskykh terytorii [Decentralization of public power in Ukraine as a factor in the democratic development of rural areas]. *Aspekty publichnoho upravlinnia – Aspects of public administration*, 11(2), 40–46. Retrieved from <https://doi.org/10.15421/152317> [in Ukrainian].
10. Holyk, Yu. Yu. (2022). Pidzvitnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii vlady v Ukraini: teoretyko-pravovi aspekty [Accountability of local self-government bodies in conditions of decentralization of power in Ukraine: theoretical and legal aspects]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative jurisprudence*, (5), 17–22. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.2> [in Ukrainian].
11. Horbatiuk, M. (2021). Reforma detsentralizatsii v Ukraini: problemy zdiisnennia v umovakh suspilnoi kryzy [Decentralization reform in Ukraine: problems of implementation in conditions of social crisis.]. *Politychni doslidzhennia/Political Studies: Ukrainyskyi naukovyi zhurnal – Political Studies: Ukrainian Scientific Journal*, (1), 22–40. Retrieved from <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2021-1-2> [in Ukrainian].
12. Martyshchenko, S. L. (2023). Problemni pytannia zdiisnennia administratyvno-terytorialnoi reformy detsentralizatsii vlady v Ukraini [Problem issues of the implementation of the administrative-territorial reform of power decentralization in Ukraine]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, (1), 64–69. Retrieved from <https://doi.org/10.36695/2219-5521.1.2023.13> [in Ukrainian].
13. Palapa, N. V., & Nahorniuk, O. M. (2022). Detsentralizatsiia vlady v Ukraini: posylennia demokratii ta zabezpechennia narodovladdia na osnovi zbalansovanoho pryrodo-i resursokorystuvannia [Decentralization of power in Ukraine: strengthening democracy and ensuring people's rule on the basis of balanced nature and resource use]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia – Balanced nature management*, (1), 21–28. Retrieved from <https://doi.org/10.33730/2310-4678.1.2022.255221> [in Ukrainian].
14. Honcharuk, N. (2023). Spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii vlady v Ukraini [Cooperation of territorial communities in the conditions of decentralization of power in Ukraine]. *Aspekty publichnoho upravlinnia – Aspects of public administration*, 11(2), 24–30. Retrieved from <https://doi.org/10.15421/152315> [in Ukrainian].